

DAGNY JOENSEN

Hvussu var tað at arbeiða sum blaðkvinna fyrri 20 árum síðan, spurdi ein starvsbróður meg nú ein dagin.

Fyrsti tankin var sami spurningur, sum eg fekk fyrri 20 árum síðan, tá tað ikki var so vanligt at konufólk arbeiðu á bløðunum.

Tað var júst um tað mundið, tá tað leingi ikki hevði verið nóg mikið at skúlaáttarar, prestar, politikarar og onnur, góvu seg til kennis við onkrum, sum lá teimum á hjartað at fáa á prent.

Tá segði ein blaðmaður við meg, at eg kundi saktans, tí eg kundi spyrja fólk um alt millum himmal og jørð, uttan tó at missa andlit.

- Við øðrum orðum - eg kundi spyrja bytt so nóg sum mær lysti, tí eg var konufólk. - teimum kundi ein vænta sær alt av. Serliga um tú hevði búið uttanlands, og hevði fingið frænir av, at samfelagið ikki byggir á mannfólkamentanina á-leina.

Kvinnumentanin hevði so smátt vunnid fram áðrastaðni, og kravdi at verða hoyrd. So hart róptu tey ungu konufólkini, at tað hoyrdist heilt til Føroya!

Jú, satt var tað, at tá í tíðini var ikki vanligt at tosa um annað enn fiskivinnusáttmálar, tonsatal av veiddum fiski, bygging av havnum og tunnllum, skúlumál, ítrótt, átrúnað, vígslur og hátiðarhald av ymsum slag, sum eru til skjals í bløðunum í seftjáriðunum.

Ráddi um tað, ið hevði áhuga fyrri menn
Fyrri at vissa meg um, at tað var so, blaðið eg í einum árgangi av Sosialinum frá 1976.

Fólk vóru avgjørt meira huffarslig áður, og tey gjørdu nóg burturúr, um okkurt hendi í teirra bygd. Tey vóru altíð blíð, tá vit á bløðunum komu at vitja, men tað var ikki allir spurningar sum vóru svaraðir.

Kanska vóru spurningarnir als ikki settir, tí ein innantanna sensurur forðaði fyrri, at tú yvirhøvur tordi at spyrja um tað, sum lá fremst í huganum at fáa svarað. Hetta var ártíggjund áðrenn avdúkingar komu fram í miðlunum, sum vit kenna tað í dag. Hægst ein uttanlandastubbi um líkt og ólíkt, sum hendi áðrastaðni í heiminum, slapp á prent, men ikki hendingar, sum fóru fram hjá okkum.

Tað var so nógvir ónevndir spurningar, sum fingið loyvi at hvíla í friði, tí teir ikki hóskaðu at koma á prent, ella eisini, at tað

Njáll Sigurjónsson og Dagny Joensen við ljósborðið. Aftanfyrri sæst Tummas Pauli Thomsen, ið er drúgvastur á Sosialinum. Hann hevur starvast á blaðnum síðan 1973. Myndin er tikin, áðrenn teldurnar fingi ræði blaðframleiðsluni

- Legg ikki í góða, hasum hevur tú ikki skil fyrri

Dagny Joensen, blaðkvinna, hugleiðir um blaðmannayrkið fyrri 20 árum síðani

mest vóru menn sum skrivadu bløðini.

Máti varð við, hvussu langt teir kundu fara í síni skrivning, um teir skuldu takast í álvara. Tað var m.a. at miðsavna seg um tey gerandismál, sum høvdu áhuga millum menn. Tað merkir í hesum føri, teir ráðandi í samfelagnum - annaðhvørt í politikki ella í vinnulívinum.

„Tey bleytu virðini“ vóru kanska ikki so høgt í virði, at mennir loyvu sær at viðgerða slík evni. Tað er kanska ikki so lægt, tá titið verður aftur um bak. Tað vardi kortini ikki so leingi, og stutt eftir var hol sett á.

Vælfærdin var við at fáa fótastefni í Føroyum, og konufólkini fóru eisini burtur í útbúgvingarvirkum. Ja, tær fyrstu av teimum stóru árgangunum vóru um at vera lidnar, og komu heim aftur at arbeiða. Tær høvdu verið í kvinnurørsluni í Danmark, og fótaðu sær eisini heima í kvinnufelagsskapi.

Óhoyrt at tosa um rýmðar kvinnur

Nú komu krøvini um at fáa barnagarðar og pedagogar at ansa eftir barnunum, meðan mammurnar fóru til arbeiðis. Eisini at geva teimum gomlu sømilig kor

á ellisdøgum. Sum fráleidd sæst í bløðunum, at hesi mál fingi blaðrúm.

Um hesi viðurskipti skuldu lýsast út í æsir, so var tað ein fyrimunur at vera konufólk.

Tú kundi skriva um so mangt, sum hevði verið tagt burtur, men sum nú trokaði seg fram. Var ikki møguligt at fáa fólk at standa fram, so kundi tað gerast við ónavngivnum keldum, um neyðugt, fyrri bert at seta orð á trupulleikarnar.

Drigið verður fram í huganum nógvar spennandi samrøður við heimildarfólk, sum kanska ikki høvdu so góðar sømdir, eitt nú einsamallarmammur, sum kærdu sína neyð, tí eingin var at ansa børnunum.

Tær noyðdust at taka til takkar við trongum og slavnun kjallaraibúðum, og kundu sviðan av einsemi og at verða hildnar uttan fyrri, tí tær ikki høvdu ein mann at hella sítt høvur til o.s.fr.

Hetta var langt áðrenn Kvinnuhúsið kom, men tað var ikki ókent at kvinnur og børn rýmdu undan voldaligum monnum, men tað var óhoyrt at tosa um alment.

Álvarstígr og burturtagdir spurningar, eitt nú fóstur-tøkumálið kom fram í bløðunum, men hetta eisini var

so eymt, at tað neyvan fekk eina viðmerking - annað enn í stillum millum fólk, sum ikki tordu at taka málið upp á tungu alment.

Um hetta mundið var størsta og rúgvusmiklasta kjakið í bløðunum um Richard Wurmbbrand. Hetta var átrúnaðlig kjak, og eg haldi ikki, at tað er ov nóg gjørt av, at tað vardi nærum eitt ár!

So hvørt sum fráleidd og vit komu upp í áttatiárin, broyttust hesi viðurskipti.

Nú vóru nógvar væl útbúgvir fólk, sum høvdu verið á journalistaskúla áðrastaðni. Tað høvdu blaðfólk eisini verið áður, men nú var blaðmannauitbúgvingin longd til fyra ár.

Tað fæddi eisini við sær at bløðini mentust í vavi og innihaldi. Nú var ikki longur skomm at tosa um bleit virðir. Tey vóru víðurkend sum ein partur av teimum samfelagsmálum, ið umfattaði bæði kvinnur, menn, børn og gomul.

Politisku flokkarnir fóru nú so smátt at taka kvinnumál upp. Tað var helst góð reklama fyrri at fáa atkvøður. Eg hugsi ikki, at tað var ætlaðin at geva kvinnunum framhjárætt ella at tær skuldu verða tiknar við í ráðum, men meira fyrri at promovera flokkarnar og

hervið geva monnum størri atkvøðutal.

Undirforstaðið, kvinnurnar fingi loyvi blanda seg uppí politikk, men tær skuldu helst ikki tosa so hart, at mannfólkini ikki hoyrdust framum.

Tað er nú ikki so stórt órvísi enn í dag, men nú er tað ikki longur dygd at flenna at tí, sum konufólk siga og halda vera rætt og rímligt. Tað er góðtikið at konufólk eisini hava eina meining, sum kann vera eins skilagóð og tann hjá hinum kyninum.

Maktsjúkir menn vilja sleppa undan at svara

Afturvendandi trupulleikin í blaðarbeiðinum í áttatiárunum var einamest, tá eg skuldi tosa við vinnulívsfólk og aðrar oddapersónar, sum høvdu eitt orð at siga í samfelagnum - so ella so.

Tað var so mangan leiðarar, sum vildu staðfesta sítt vald - men rendu seg fastar í onkrum spurningi, svaraðu: „Nei, góða, hatta skal tú ikki skriva um. Tú hevur als ikki møguleikar at skilja tað, sum liggur aftanfyrri spurningin“.

Er tað nakað, sum fær eitt blaðfólk at siggja reytt, so man tað ivaleyst vera, tá ofta maktsjúkir menn - royna at sleppa undan at

svara einum spurningi, og hjálpa sær við, at tann sum spyr ikki hevur „heila“ at skilja.

Nú eru tíðirnar tibatúr broyttar. Fleiri konufólk arbeiða í loftmíðlunum og á bløðunum, men enn eru tær í minniluta á arbeiðsplássunum. Bert tíðin kann broyta hetta mynstrið, men eg ivist ikki í, at fyrst tá eins nóg starvsfólk av báðum kynum arbeiða á hesum øki, fæst reidiliga yvir til yvir, hvussu hetta samfelagið er háttað.

Tað eru nevnliga ikki bert ein spurningur um at spyrja, men eisini ein spurningur um, út frá hvørjum sjónarmiðum tú spyrst, men ikki minst, hvørji mál verða drigin fram í ljósmála.

Til stuttleikar kann eg enda við einum tilburði fyrst í áttatiárunum, tá ein útendurskur blaðmaður bráðliga stóð fyrri mæti á skrivstovuni, og bað um at sleppa at taka eina mynd av mær. Jú, gaman í, svaraði eg brosaði blíðliga.

Tá eg spurdi hví hann skuldi hava mynd av mær, svaraði hann, at tað var tí at tað bert vóru tvær blaðkvinur í Føroyum, og eg var onnur.

Óneyðugt er at siga, at blaðmaðurin ikki fekk loyvi at brúka myndina.